



**Česká školní inspekce
Moravskoslezský inspektorát**

INSPEKČNÍ ZPRÁVA

Čj. ČŠIM-1283/17-M

Název	Výchovný ústav Ostrava - Hrabůvka
Sídlo	Slezská 49/23, 700 30 Ostrava - Hrabůvka
E-mail	reditel@vum.cz
IČ	62348043
Identifikátor	600031772
Právní forma	příspěvková organizace
Zastupující	Mgr. Pavel Němynář
Zřizovatel	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Místo inspekční činnosti	Slezská 49/23, 700 30 Ostrava - Hrabůvka
Termín inspekční činnosti	12. – 13. 12. 2017

Inspekční činnost byla zahájena předložením pověření k inspekční činnosti.

Předmět inspekční činnosti

Hodnocení podmínek, průběhu a výsledků vzdělávání poskytovaného školským zařízením podle § 174 odst. 2 písm. b) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a podle vybraných ustanovení zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a souvisejících a prováděcích předpisů, které se vztahují k poskytování vzdělávání a školských služeb.

Inspekční činnost zaměřená na posouzení odstranění nedostatků zjištěných při předchozí inspekční činnosti a účinnost preventivních opatření zamezujících jejich opakování.

Charakteristika

Príspevková organizace (dále „zařízení“) vykonává v souladu se zápisem v rejstříku škol a školských zařízení činnost výchovného ústavu a školní jídelny.

Výchovný ústav v Ostravě - Hrabůvce je určený pro chlapce ve věku zpravidla 15-18 let. Nejvyšší povolený počet lůžek je stanoven na 32 dětí, tj. 4 výchovné skupiny. V současné době je provoz redukován do 3 výchovných skupin z důvodu připravující se transformace celého zařízení. Od února 2018 zde budou po rekonstrukci vytvořeny prostory pro činnost dvou výchovných skupin chlapců a jedné výchovné skupiny dívek.

Vzdělávání chlapců ve středních školách probíhá mimo zařízení (Ostrava, Frýdek-Místek, Karviná). Evidenční stav na pracovišti v Ostravě - Hrabůvce byl k termínu inspekční činnosti 23 dětí (z toho bylo 6 dětí na útěku, v průběhu inspekční činnosti se 2 chlapci dobrovolně vrátili; 1 dítě bylo na dlouhodobé dovolence a 1 bylo hospitalizováno v nemocničním zařízení). Jeden chlapec setrvává v zařízení na základě smlouvy o prodlouženém pobytu.

Hodnocení podmínek vzdělávání

Ředitel zařízení zpracoval střednědobou koncepci rozvoje školského zařízení, která má jasně formulované výchovné a vzdělávací priority směřující k úspěšnému naplnění resocializačních cílů jednotlivých dětí. Tyto úkoly jsou dále rozpracovány v ročním plánu výchovně vzdělávací činnosti a postupně realizovány. Naplňování ročního plánu je transparentní prostřednictvím záznamů v týdenních programech (tabulka činností s daty realizovaných aktivit). Ředitel zařízení v rámci řízení účelně a efektivně pověřil vedením jednotlivých úseků vedoucí pracovníky, kteří je samostatně řídí a koordinují jejich činnost. Na základě minulé inspekční činnosti se zaměřila hospitační a kontrolní činnost vedení zařízení na organizování činností a aktivit ve výchovných skupinách a byla přijata opatření vedoucí ke zkvalitnění výchovně vzdělávacího procesu. Zlepšila se organizace volného času dětí, aby nedocházelo k projevům jejich nežádoucího chování, např. ničení majetku. U nabízených zájmových kroužků (příprava na samostatný život, sportovně relaxační a esteticko-výtvarný) došlo k větší četnosti a prokazatelnosti prováděných činností. O denních činnostech jsou vedeny úplné záznamy ve vnitřním elektronickém systému, který zajišťuje aktuální a komplexní informovanost všech pedagogických pracovníků včetně sociální pracovníce a etopedky. K předávání informací mezi pedagogickými pracovníky vhodně přispívalo kromě pravidelného osobního kontaktu a písemných záznamů o dětech i ranní předávání dětí, při kterém probíhalo jejich verbální hodnocení chování, příp. negativní projevy jejich chování. Na základě těchto informací byla přijímána bezodkladná opatření (např. udělení opatření ve výchově).

Programy rozvoje osobnosti dětí (dále „PROD“) navazovaly na již zpracované individuální plány ochrany dítěte, obsahovaly postupy sloužící k dosažení vytýčených cílů a byly průběžně aktualizovány. Důraz byl kladen zejména na individuální přístup, vhodnou motivaci dítěte, jeho přípravu na vyučování, podporu volnočasových aktivit, rozvoj sociálních dovedností, volbu budoucího povolání a přípravu na vstup do samostatného života. Každé dítě má písemně určeného klíčového pracovníka - sociální pracovníci. PROD zpracovává a vyhodnocuje etopedka ve spolupráci se sociální pracovníci a vychovateli, jedenkrát týdně na komunitě dítě získává zpětnou vazbu o plnění cílů PROD, což je zaznamenáno v reedukačních zápisech.

Ke dni inspekce pracovalo v zařízení 17 pedagogických pracovníků (vedoucí vychovatel, 8 vychovatelů, 7 asistentů pedagoga, 1 speciální pedagog – etoped) a 1 sociální pracovníce.

Od minulé inspekční činnosti bylo nově přijato 6 pedagogických pracovníků, všichni splňovali podmínky odborné kvalifikace, bezúhonnosti a psychické způsobilosti. K zaškolování nových zaměstnanců má zařízení nastavený funkční systém. Pedagogičtí pracovníci mají možnost využívat nabídku pro jejich další vzdělávání, které vedení zařízení podporuje, využívání získaných nových poznatků a dovedností potom sleduje prostřednictvím hospitací.

Vnitřní prostory zařízení svým uspořádáním naplňují filozofii rodinného prostředí. Děti mají prostor, kde si mohou uchovávat své osobní věci uzamčené a mají k nim volný přístup. Vnější prostory vytvářejí rovněž příznivé podmínky pro aktivní pobyt dětí venku. Dílčím nedostatkem je přetrvávající neosobní a nepodnětné prostředí ložnic dětí, které nepodporovalo rozvoj estetického vnímání v kontrastu s úpravou obývacích pokojů. Vychovatelům se nedaří vhodným pedagogickým vedením přimět děti k výzdobě, příp. výmalbě jejich ložnic. Z vyjádření dětí vyplývá, že se s prostory zařízení neztotožnily a berou je jako dočasné ubytování internátního typu, ne jako svůj domov.

Etopedické služby poskytuje dětem zařízení etopedka, jejíž činnost se zaměřuje na prevenci rizikového chování, řešení krizových situací, zvládnutí adaptačních pobytů, sledování skupinové dynamiky, spolupráci s rodiči a dalšími zúčastněnými, předvýstupní spolupráci s dětmi a zainteresovanými institucemi. Psychologická péče je v individuálních případech zajišťována klinickým psychologem v nemocničním zařízení, akutní podpůrnou péči poskytuje etopedka nebo sociální pracovnice. Pro skupinové terapie využívá externího odborného pracovníka. Psychologická intervence prostřednictvím psychologa z odloučeného pracoviště v Ostravě - Polance je zajišťována spíše sporadicky.

Sociální pracovnice nadstandardně zajišťuje celkovou péči o děti, intenzivně komunikuje s rodiči a osobami blízkými, provádí úkony při přijímání či přemísťování dětí. V případě dlouhodobého pobytu mimo zařízení zjišťuje ve spolupráci s orgány sociálně-právní ochrany dětí průběh pobytu a domlouvají se na dalším postupu péče o dítě, účastní se např. případových konferencí.

Kapesné je dětem vypláceno v souladu s právním předpisem, je vedeno přehledně a vydáváno pravidelně proti podpisu dětí. Vychovateli jsou vedeny k hospodaření s penězi, mají možnost si spořit kapesné na důležité a nutné výdaje, čímž je u nich podporována finanční gramotnost. Zařízení nevyužívá možnosti hradit dítěti náklady spojené s dopravou k zákonným zástupcům.

Zařízení má velmi dobře nastavenou spolupráci se středními školami, kam děti docházejí. Vzájemným informováním a poskytováním aktuálních informací dochází k okamžitému přijímání opatření při zajištění pravidelné školní docházky chlapců. Taktéž je vhodně a účelně nastavena systematická spolupráce s orgány sociálně-právní ochrany dětí při řešení aktuálních problémů chlapců a jejich zákonnými zástupci.

Hodnocení průběhu vzdělávání

Během hospitací v jednotlivých výchovných skupinách v zařízení byly pozorovány zejména činnosti související s pravidelným režimem, sportovní činnosti, nácvik sociálních kompetencí a příprava na vyučování. Aktivity byly vhodně zaměřeny na oblast výchovy i školního vzdělávání, obsahovaly postupy sloužící k dosažení vytýčených cílů a vycházely z týdenních programů výchovně vzdělávací činnosti v návaznosti na roční plán a PROD jednotlivých dětí. Jejich naplnění je pravidelně vyhodnocováno, ředitel zařízení přijímá opatření k dalšímu zlepšování výsledků v oblasti výchovy i vzdělávání. Děti v rámci individuálních dispozic respektovaly nastavená pravidla, účastnily se běžných činností ve

výchovné skupině, úklidových prací a občasného vaření, vychovatelé nenásilně rozvíjeli jejich pracovní a sociální kompetence.

Od minulé inspekční činnosti se zvýšila aktivita pedagogických pracovníků v oblasti vyplňování volného času dětí a jejich účelného využití. Vychovatelé prokazatelně zintenzívnili činnost nabízených zájmových kroužků, činnosti vhodně doplňovala také nabídka zájmových aktivit u externích partnerů, čímž bylo dětem umožněno aktivní a smysluplné trávení volného času i mimo zařízení (např. sportovní kroužky). Další aktivity cílené na sekundární prevenci pro předcházení rizikového chování dětí (besedy, výstavy, projekty, návštěvy kulturních a sportovních akcí apod.) byly zahrnuty a realizovány podle minimálního preventivního programu. Vychovatelé se také zaměřili na nácvik a vedení dětí k sebeobslužným činnostem (např. praní osobních věcí, vaření, úklid) tak, aby byly připraveny na samostatný život po ukončení ústavní výchovy.

Činnosti probíhaly ve stabilním prostředí s pravidelným režimem, jasnými hranicemi a srozumitelnou zpětnou vazbou. Vhodně byl nastaven poměr volného a řízeného času, každý pracovní den v týdnu byla zařazena jedna společná aktivita pro naplňování aktivit v ročním plánu. Pestré metody a techniky práce vycházely z potřeb dítěte, etiologie poruch chování. Oslovené děti hodnotily zejména práci etopedky a sociální pracovnice velmi pozitivně a jejich služby i samy aktivně vyhledávaly.

V individuálních pohovorech s pedagogickými pracovníky školní inspektoři nezaznamenali informace, které by naznačovaly profesní selhávání pedagogických pracovníků. Vzájemné ataky mezi sebou děti v rozhovorech odmítly, případné konflikty ve výchovných skupinách souvisely s aktuálním nezvládnutím emocí chlapců a byly neprodleně řešeny vychovateli v součinnosti s odbornými pracovníky.

Nedílnou součástí práce zařízení je také spolupráce s rodinou, která je však limitovaná zájmem ze strany rodičů. Pravidelný kontakt formou návštěv zákonných zástupců nezletilých dětí a osob odpovědných za výchovu, telefonické a listinné korespondence významně přispívají k udržování vzájemných vztahů. S rodinou úzce spolupracuje zejména sociální pracovnice, která následně předává zásadní informace o situaci v rodině dalším zúčastněným v péči o dítě. Zařízení má velmi dobře nastavenou spolupráci s rodinou a dalšími institucemi v případě dlouhodobých pobytů mimo zařízení (dovolenek) s perspektivou případného zrušení nařízené ústavní výchovy. Děti jsou průběžně monitorovány pracovníky zařízení během pobytu mimo zařízení (telefonicky nebo prostřednictvím pracovníků orgánů sociálně-právní ochrany dětí), probíhá reflexe jejich chování a stanovují se další cíle v osobnostním vývoji. Tento systém lze hodnotit jako velmi vhodný a efektivní.

Zařízení využívá možnosti udělovat opatření ve výchově (pozitivní i negativní ve vyváženém poměru) v souladu s platnou legislativou. S uloženým opatřením jsou děti prokazatelně seznámeny (obsahují důvody, podpisy dětí a ředitele zařízení) a uloženy v osobních spisech dětí. V případě provinění dětí byla vychovateli přijímána okamžitá opatření k odstranění a prevenci jejich nežádoucího chování.

Dětem byl umožněn dostatečný prostor pro jejich samostatný pohyb v rámci vycházek podle hodnocení a v souladu s vnitřním řádem. Vycházky byly dětmi hojně využívány.

K podpoře samostatnosti chlapců a jejich přípravě na samostatný život vhodně přispívalo vaření dětí na výchovných skupinách. Nákupy potravin si děti zajišťovaly samy ve spolupráci s vychovateli. Rovněž se staraly o svoje oblečení, které měly možnost si vyprat na výchovných skupinách. Vedení zařízení cíleně podporovalo aktivitu chlapců při hledání brigád, zejména o víkendech. Vychovatelé i etopedka aktivně pomáhali chlapcům při jejich hledání a zajištění.

Hodnocení výsledků vzdělávání

Rozvoj osobnosti jednotlivých dětí je podporován pravidelným hodnocením výsledků výchovy a vzdělávání. Při každodenním osobním kontaktu pedagogických pracovníků jsou získané informace bezodkladně analyzovány a následně jsou přijímána odpovídající opatření k dosahování jejich stanovených výchovně vzdělávacích cílů. Ze strany vychovatelů výrazně převažuje pozitivní motivace dětí. Naplňování PROD je pravidelně vyhodnocováno a aktualizováno vzhledem k potřebám dětí. Hodnocení probíhá za účasti dítěte, které se k němu může vyjádřit. Sledování a hodnocení výsledků výchovy probíhá průběžně, např. na pravidelných poradách pedagogických a odborných pracovníků, a slouží jako podklad pro stanovování dalších dílčích cílů v PROD. Dosažené výsledky jsou vyhodnocovány ve vztahu ke stanoveným výchovným, vzdělávacím a resocializačním cílům.

Hodnoticí systém je transparentní pro děti i zaměstnance, respektuje cíle, zásady a principy péče a práva všech zúčastněných osob. Děti jsou v průběhu dne sledovány a hodnoceny pedagogickými pracovníky, primárně je uplatňováno jejich verbální hodnocení v průběhu dne, každodenní souhrnný rozbor chování na večerním hodnocení vedený zpravidla skupinovým vychovatelem. Součástí týdenního hodnocení dítěte je hodnocení plnění jeho PROD. Při dlouhodobém plnění povinností, může být dítě zařazeno do tzv. VIP skupiny prostřednictvím udělení opatření ve výchově na dobu neurčitou a využívat mimořádné výhody (např. zapůjčení jízdního kola či kolečkových bruslí, vyšší počet vycházek, dřívější odjezdy domů), které si dítě samo navrhne. Děti hodnoticí systémy znají a dobře se v nich orientují. Denně jsou vychovateli písemně zaznamenávány projevy dětí do vnitřního elektronického systému.

Při výchovně vzdělávacích činnostech je kladen důraz především na individuální a skupinové programy, zážitkové programy, projekty, terapie vedené kvalifikovanými pracovníky. Zařízení má zpracovaný minimální preventivní program, který je realizovaný v rámci volnočasových aktivit. Zařízení řeší a přijímá účinná opatření k projevům rizikového chování, která přímo korespondují s důvody nařízené ústavní výchovy. Jedná se zejména o předchozí páčání trestné činnosti, záškoláctví, experimentování s návykovými látkami, agresivní chování.

Systém poradenských služeb zohledňuje specifickou problematiku školského zařízení. Pedagogičtí pracovníci rovněž dětem v rámci kariérového poradenství poskytují informace k dalšímu pracovnímu uplatnění. Vzhledem k jejich zájmům, schopnostem a možnostem jim pomáhají zvolit vhodné pracovní zařazení, v němž by mohli najít seberealizaci i dobré uplatnění na trhu práce.

Zařízení dlouhodobě eviduje větší počet útěků, narůstá počet dlouhodobých útěků. Zpravidla jde o děti, které neakceptují ústavní výchovu. K útěkům dochází především při návratu ze školy a v pátek, případně se jedná o nenávrat z dovolenky. Po každém návratu dítěte z útěku je s ním proveden pohovor za účasti odborných pracovníků, skupinového vychovatele a vedoucího vychovatele za účelem zjištění důvodu a přijetí opatření formou motivačního pohovoru. Přijatá opatření se však vzhledem k nastavené organizaci zařízení (docházka dětí do škol mimo zařízení) nedaří efektivněji realizovat.

Závěry

Hodnocení vývoje

- Přetrvávají příznivé personální podmínky, všichni pedagogičtí pracovníci splňují podmínky odborné kvalifikace pro daný typ zařízení, což má pozitivní vliv na výchovu dětí.
- Nadále je realizován funkční a efektivní systém předávání informací o chování dětí mezi zaměstnanci zařízení.
- Zlepšila se nabídka mimoškolních a volnočasových aktivit dětí při předcházení jejich nežádoucího chování.

Silné stránky

- Systematická příprava dětí na samostatný život po odchodu ze zařízení.
- Kvalitní zajištění etopedických služeb v součinnosti se sociální pracovníci.
- Účinný a motivační hodnoticí systém dětí.

Slabé stránky a/nebo příležitosti ke zlepšení

- V oblasti estetizace prostředí přetrvává neosobní a nepodnětné prostředí ložnic dětí.

Doporučení pro zlepšení činnosti školy

- V rámci pedagogického působení vychovatelů zlepšit estetický vzhled ložnic dětí.
- Zajištění psychologických služeb stálým odborným pracovníkem alespoň na zkrácený úvazek.

Seznam dokladů, o které se inspekční zjištění opírají

1. Zřizovací listina – úplné znění, čj. MSMT-10174/2015-1, ze dne 30. 4. 2015
2. Výpis z rejstříku škol a školských zařízení, ze dne 11. 12. 2017
3. Jmenování na pracovní místo ředitele Výchovného ústavu Ostrava-Hrabůvka, Ostrava-Hrabůvka, Slezská 23, čj. MSMT-30 054/2012-25, ze dne 12. 7. 2012
4. Školní vzdělávací program, Výchovný ústav Ostrava-Hrabůvka, Slezská 23, Ostrava-Hrabůvka, platný od 1. 9. 2016
5. Vnitřní řád, Výchovný ústav Ostrava-Hrabůvka, Slezská 23, Ostrava-Hrabůvka, platný od 1. 9. 2016
6. Koncepce rozvoje výchovného ústavu Ostrava-Hrabůvka, ze dne 1. 9. 2016
7. Výroční zpráva o činnosti školského zařízení, školní rok 2016/2017
8. Zápisy z jednání pedagogické rady a provozní porady, školní rok 2017/2018 k termínu inspekční činnosti
9. Zápisy z komunit a spolusprávy, školní rok 2017/2018 k termínu inspekční činnosti

10. Hospitační záznamy vedení zařízení, školní roky 2016/2017 a 2017/2018 k termínu inspekční činnosti
11. Knihy denní evidence zařízení a deníky výchovných skupin, školní rok 2017/2018 k termínu inspekční činnosti
12. Roční plán výchovně vzdělávací činnosti pro školní rok 2017/2018, ze dne 1. 9. 2017
13. Týdenní programy činností, školní rok 2017/2018 k termínu inspekční činnosti
14. Seznam zaměstnanců platný k termínu inspekční činnosti
15. Personální dokumentace zaměstnanců – aktuální stav k termínu inspekční činnosti (doklady o vzdělání, psychologická vyšetření, výpisy z evidence rejstříku trestů)
16. Plán dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků pro školní rok 2017/2018
17. Přehled udělených/uložených opatření ve výchově za období od 1. 9. 2017 k termínu inspekční činnosti
18. Osobní dokumentace dětí evidenčně zapsaných v zařízení k termínu inspekční činnosti (namátkový výběr)
19. Programy rozvoje osobnosti dětí, školní rok 2017/2018
20. Minimální preventivní program pro školní rok 2017/2018
21. Inspekční zpráva čj. ČŠIM-58/17-M, ze dne 9. 2. 2017
22. Inspekční zpráva – informace odstranění zjištěných nedostatků, ze dne 16. 2. 2017

Poučení

Podle § 174 odst. 11 školského zákona může ředitel školského zařízení podat připomínky k obsahu inspekční zprávy České školní inspekci, a to do 14 dnů po jejím převzetí. Případné připomínky zašlete na adresu Česká školní inspekce, Moravskoslezský inspektorát, Matiční 20, 702 00 Ostrava, případně prostřednictvím datové schránky (g7zais9) nebo na e-podatelnu csi.t@csicr.cz s připojením elektronického podpisu, a to k rukám ředitelky inspektorátu.

Inspekční zprávu společně s připomínkami a stanoviskem České školní inspekce k jejich obsahu zasílá Česká školní inspekce zřizovateli. Inspekční zpráva včetně připomínek je veřejná a je uložena po dobu 10 let ve školském zařízení, jichž se týká, a v místně příslušném inspektorátu České školní inspekce. Zároveň je zpráva zveřejněna na webových stránkách České školní inspekce a v informačním systému InspIS PORTÁL.

Složení inspekčního týmu a datum vyhotovení inspekční zprávy

Mgr. Pavel Pyšný, školní inspektor

Pavel Pyšný v. r.

Mgr. Pavel Schönwälder, školní inspektor

Pavel Schönwälder v. r.

Ing. Lada Bednárová, kontrolní pracovnice

Lada Bednárová v. r.

V Olomouci 2. 1. 2018

Datum a podpis ředitele školského zařízení potvrzující projednání a převzetí inspekční zprávy

Mgr. Pavel Němynář, ředitel školského zařízení

Pavel Němynář v. r.

V Ostravě – Hrabůvce 4. 1. 2018